

III.del

Ålholm Skole
- en god skole i Valby

Læse-

handlingsplan

Udskolingen 7. til 9.klasse

Læsehandlingsplan udskoling, 7. til 9.klasse.

Forord

Ålholm Skoles læsehandlingsplan er udarbejdet for at implementere ” Læsepolitik i Københavns Kommune 0 - 18 år, Børne- og Ungdomsforvaltningen 2009 et projekt i Faglighed for Alle. Det overordnede mål for læsepolitikken er, at børn og unge i kommunen fra 0 -18 år tilegner sig de faglige, personlige og kulturelle kompetencer, der er nødvendige for at gennemføre en ungdomsuddannelse og blive rustet til at deltage aktivt i samfundet som demokratiske medborgere.

Læsepolitikken skal implementeres, så der skabes sammenhæng mellem dagtilbud, fritidsinstitutioner, skole og forvaltning.

Læse- og skriveindsatsen skal organiseres således, at der:

- Er sammenhæng mellem alle niveauer
- Foregår en koordineret indsats
- Sikres høj kvalitet gennem kompetenceudvikling og videndeling
- Dokumenteres, evalueres og følges op

Læsepolitikken er endvidere udarbejdet så den dækker 1) de 0 - 6 årige og 2) de 6 - 18 årige. For indsatsen på skoleområdet anbefaler forvaltningen bl.a. at der i skolens handlingsplan er beskrevet mål og indsats for læsning på skolens forskellige trin. Handlingsplanen skal sikre, at eleverne udvikler deres læsning gennem hele skoleforløbet. Målene skal relatere sig til læsepolitikens mål, de obligatoriske trin- og slutmål for dansk som andetsprog og der knyttes an til de nyreviderede obligatoriske trinmål.

Ålholm Skoles læsehandlingsplan er udarbejdet for 0. til 9 kl. Planen er tilrettelagt i tre dele således: del I : Læsehandlingsplan for indskoling 0. til 3.kl, del II: Læsehandlingsplan for mellemtrin 4. til 6. klasse og del III: Læsehandlingsplan for udskoling 7. til 9.kl. Grunden hertil er at planen således kan anvendes direkte i forhold til den måde skolen har valgt at organisere sig på i trinteam. Det er ikke meningen at de enkelte dele skal ses isolerede, Læsehandlingsplanen er tænkt og udarbejdet som en helhed i henhold til den omtalte læsepolitik for Københavns Kommune, og det er derfor vigtigt at alle, både lærere, forældre, skolens ledelse og bestyrelse læser planen som sådan, ellers giver den ikke mening.

Læsehandlingsplan for udskoling 7. til 9. klasse

Generelt om læsning i udskoling:

Generelt om læsning i udskoling

I udskoling øges fokus på læsning og forståelse af informerende, faglitterære tekster. Komplexiteten i de faglige tekster fordrer, at eleverne kan skelne mellem teksttyper, og der stilles dermed større krav til elevernes evne til at vælge hensigtsmæssige læsemetoder og læseforståelsesstrategier. Faglig læsning defineres som det at læse for at lære. Via læsning af sagprosattekster tilegner læseren sig ny viden. Læsning af faglige tekster stiller følgende krav til elevernes læsefærdigheder:

- Læserens faglige ordkendskab
- Læserens genrekendskab (kendskab til teksttyper)
- Læserens evne til at aktivere relevant forhåndsviden om emnet og integrere ny med allerede eksisterende viden
- Læserens evne til at drage følgeslutninger
- Læserens metakognitive færdigheder (fx bevidsthed om læseformål og læseudbytte)
- Læserens kendskab til særlige sproglige træk ved fagets tekster
- Læserens evne til at følge den røde tråd i teksterne

Målsætning for dansk 7. - 9. (Nye fællse mål):

Det talte sprog:

1. Læse tekster flydende op med tydelig artikulation og fortolkende betoning, samt bruge kropssprog og stemme som udtryksmiddel afpasset efter genre og kommunikationssituation

læsehastigheder for 7.og 8.klasse:

- 7.klasse 200 ord pr.minut
- 8.klasse 225 ord pr.minut

Det skrevne sprog/Læsning:

2. beherske sikre og automatiserede afkodningsstrategier til læsning af alle tekster
3. læse sprogligt udviklende tekster
4. bruge ordforklaring, opslagsværker, ordbøger og søgning på internet som et naturligt redskab til forståelse af ord og fagudtryk
5. anvende hensigtsmæssige læseteknikker
6. fastholde hovedindholdet af det læste i skriftlig form
7. læse skøn- og faglitteratur hurtigt og sikkert
8. læse sig til viden i fagbøger, aviser, opslagsværker og på internet
9. læse med høj bevidsthed om eget udbytte af det læste
10. fastholde hensigtsmæssige læserutiner med henblik på en langsigtet læsekultur
11. foretage målrettet og kritisk søgning af skøn- og faglitteratur på bibliotek og digitale medier til egen læsning og opgaveløsning
12. læse norske og svenske tekster

Ideer til hvordan målene opnås i dansk::

1) For at bevare progression i forhold til tidligere klasstrins arbejde på dette område bør man fortsat træne oplæsning af mange forskellige teksttyper på tværs af fagene. På 8.klasstrin bør eleverne endvidere trænes i at virke i eksamenslignende situationer. Eleverne kan eksempelvis på skift holde foredrag for hinanden med brug af hjælpemidler som de selv arrangerer opsat. I 9.klasse skal eleverne trænes i forskellen på højtllæsning og oplæsning. I forbindelse med oplæsning af tekster kunne der arbejdes med at lade eleverne vælge centrale tekststykker/uddrag, som de finder særligt vigtige for tolkningen af teksten.

2/7) Der bør fortsat arbejdes med elevernes læsehasighed af skønlitterær tekst (se målsætning pkt.7) Mål elevernes hastighed i begyndelse af året, midtvejs og ved afslutning af året. Det er afgørende, at forståelsen følger med, derfor skal der udarbejdes kontrolspørgsmål til teksten.

5) Læseteknikkerne nærlæsning, oversigtslæsning og punktllæsning konsolideres og videreudvikles. "Læs på" kan med fordel anvendes til dette arbejde.

6) Ved afslutningen af 7. klasse bør eleven med hjælp fra læreren, ud over de tidligere indlærte teknikker, kunne anvende:

- Kompositionsdiagram,
- årsag-følge kort,
- Tekstproblemløsning
- Venn diagram.

Disse kan med fordel gennemgås af dansklæreren, men de skal primært anvendes ude i fagene! Aftal på årgangen, hvem der gør hvad.

Ved afslutningen af 8.klasse bør eleverne kunne anvende alle tidligere indlærte notatteknikker selvstændigt.

8/10) Bliv ved med at lade eleverne skrive læsebarometer. På dette klasstrin kan der med fordel fokuseres på både skønlitteratur og faglitteratur.

Nogle elever ved vi godt læser så meget skønlitteratur,

så vi ikke er bekymrede for deres læsekultur. Stil krav til disse elever om, at der i stedet for eller som et supplement, også skal skrives på læsebarometeret, hvad de har læst af faglitteratur.

En gang om ugen udfylder eleverne deres læsebarometer (fx i bibliotekstimen). I stedet for at fokusere på læsemængden for alle elever, kan man evt. begynde at fokusere på hvad de læser. Meget dygtige læsere skal måske anbefales også at læse andre genrer, end de normalt læser, for eksempel novellesamlinger, digte eller ældre litteratur.

Målsætning for fagene:

Matematik (Nye Fælles Mål)

1. Læse faglige tekster samt forstå og forholde sig til informationer, som indeholder matematikfaglige udtryk
2. Opstille, behandle, afkode, analysere og forholde sig kritisk til modeller, der gengiver træk fra virkeligheden, bl.a. ved hjælp af regneudtryk, tegning, diagrammer, ligninger, funktioner og formler
3. Opstille, afgrænse og løse både rent faglige og anvendelsesorienterede problemer og vurdere løsningerne bl.a. med henblik på at generalisere resultater
4. Skelne mellem definitioner og sætninger

Biologi, geografi og Fysik/kemi (Nye Fælles Mål)

1. Læse og forstå informationer i faglige tekster

Historie og kristendomskundskab (lokale mål)

1. eleverne skal kunne forstå den berettende teksttype og med hjælp kunne problematisere indholdet bl.a. ved hjælp af tekstproblemløsning
2. eleverne skal kunne forholde sig kildekritisk til informerende tekster
3. eleverne skal have en høj bevidsthed om deres udbytte af læsningen
4. eleverne skal have kendskab til væsentlige ord og begreber inden for fagenes terminologi
5. eleverne skal kunne fastholde det væsentlige i en tekst ved hjælp af stikord, resumé, referat, tidslinje og kolonnenotat. I 8. og 9. klasse ved hjælp af selvvalgt hensigtsmæssigt notateteknik.

Læsehandlingsplan for udskoling 7. til 9. klasse

Målsætning for fagene generelt::

- Eleverne undervises i fagbøgernes indhold og opbygning.
- Eleverne skal præsenteres for og i samarbejde med læreren kunne skelne mellem *berettende, beskrivende, forklarende, instruerende og diskuterende teksttyper*.
- Eleverne skal med hjælp fra læreren kunne anvende relevante notatteknikker set i forhold til teksttypen. I 8. og 9.klasse skal notatteknikkerne anvendes selvstændigt.

Ideer til hvordan målene opnås i fagene:

Matematik

1) Fortsæt arbejdet med ordbogen og de kendetegn for typisk matematikprog, der er omtalt på tidligere årgange.

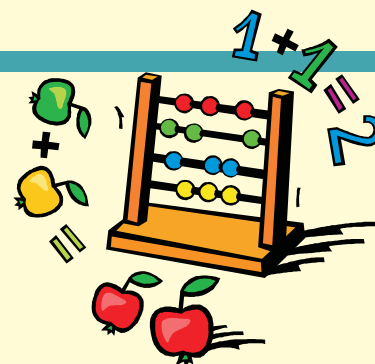
3) Arbejdet med procesnotater fortsættes eventuelt ved at lade eleverne selv udforme deres egne måder at gøre det på.

4) Som noget nyt skal eleverne lære at skelne mellem definitioner og sætninger. Definitionen er central i naturvidenskabelige tekster. Der er mange af dem! Definitioner kan kendes på, at verbet "er" optræder på en eller anden måde i sammenhængen. Lidt udvidet optræder følgende verber i en eller anden form næsten altid i forbindelse med en definition: *Være, blive, have, kalde...*

Et eksempel:

En retvinklet trekant er en todimensionel figur, som har tre rette sider og en vinkelsum på 180 grader. To af vinklerne er spidse, mens den tredje er ret.

Hvis eleverne kender til disse kendetegn for en definition, bør de kunne skelne mellem dem og andre sætninger. I arbejdet med ordbogen kan eleverne i samarbejde

med læreren måske opfordres til at prøve at lave deres egne definitioner af nye ord og begreber eller emneområder. Det gælder om at gøre definitionerne så præcise som muligt. Dette arbejde vil også øge elevernes bevidsthed omkring, hvordan en definition er bygget op.

Geografi, biologi og fysik

1) Det må siges at være en meget upræcis formulering, man finder i de Nye Fælles Mål. Her følger en række tiltag, der præciserer opgaven: De tre nævnte fag kunne i samarbejde udarbejde en fælles fagenes ordbog (se tidligere årgange under natur/teknik). Lav en mappe til alle elever med en masse tomme ordkendskabskort (se <http://www.undervis.dk/teksttyper/ordkendskab.html>).

De absolut centrale ord og begreber for årgangen føres undervejs ind i mappen. Det kunne være de begreber, der nævnes i trinmålene, som fx: *magnetisme*,

korrosion, tyngdekraft, temperatur, tryk, luftfugtighed, fotosyntese, respiration, næringsstoffer... Det må ikke blive for mange ord og begreber, da det er en tidskrævende proces.

Eleverne skal med lærerens hjælp kunne skelne mellem teksttyperne: *Berettende, beskrivende, forklarende, instruerende og diskuterende tekster*. Når eleverne gives lektier for, så kig først sammen på teksten, der skal læses, og bliv enige om tekststypen. Repeter for eleverne, hvad formålet med at læse den pågældende teksttype er.

Når teksttypen er bestemt skal eleverne med lærerens hjælp kunne anvende notatteknikkerne. *Kompositionsdiagram og årsagfølge kort*. Derudover bør eleverne selvstændigt kunne anvende notatteknikkerne: *Mindmap, tidslinje, kolonnenotat, resumé, referat og tekstproblemløsning*.

Historie og kristendom

1) Arbejdet med den berettende teksttype fortsættes. Bliv ved med at minde om formålet med at læse en berettende tekst, altså hvad det forventes at de kan, når de har læst en sådan tekst, nemlig at genfortælle begivenhederne i den rækkefølge, der har fundet sted. I forbindelse med lektielæsning bør det nu kunne kræves af eleverne, at de tager hensigtsmæssige notater til de berettende tekster, enten i form af tidslinjer eller som kolonnenotater.

Introducer eleverne for notatteknikken tekstproblemløsning. Denne teknik egner sig egentlig bedst til diskuterende tekster, men hvis den anvendes på en almindelig berettende tekst, vil denne tekst meget ofte kunne problematiseres. Det er rigtig god træning for eleverne; det sikrer at de forholder sig aktivt kritiske til det læste. Se eksempel på tekstproblemløsning på:

<http://www.undervis.dk/teksttyper/tekstproblemløsning.html>

2) Eleverne skal naturligvis stadig forholde sig kildekritisk til teksterne. Fra 7. klassetrin bearbejdes historien kronologisk fra istiderne og frem. Lad eventuelt eleverne finde oplysninger om en periode i flere forskellige materialer. Det kunne være et gruppearbejde, hvor alle grupper egentlig har samme opgave, men skal benytte forskellige kilder. Grupperne vil uvægerligt komme frem til divergerende oplysninger på nogle områder. Samtal om hvorfor og hvad der så er mere troværdigt end andet.

4) Arbejdet med fagenes ordbog fortsættes.

Læsehandlingsplan for udskolingen 7. til 9. klasse

Læsning i fagene generelt:

- Der arbejdes eksplicit med fagbøgernes opbygning med fokus på: *indholdsfortegnelse, registre, overskrifter, illustrationer og billedtekster, bagsideinformationer, faktabokse etc.* Det anbefales endvidere at man i samarbejde med eleverne udvikler en hensigtsmæssig læseretning /anvisning af fagbogens sider.
- I arbejdet med teksttyper anbefales at bruge Læsevejledermappen på Personaleintra.
- Læreren skal være opmærksom på altid at give eleverne et læseformål. I samarbejde med eleverne arbejdes der med læse- huskelisten som et redskab til at øge elevernes aktive læseindstilling.

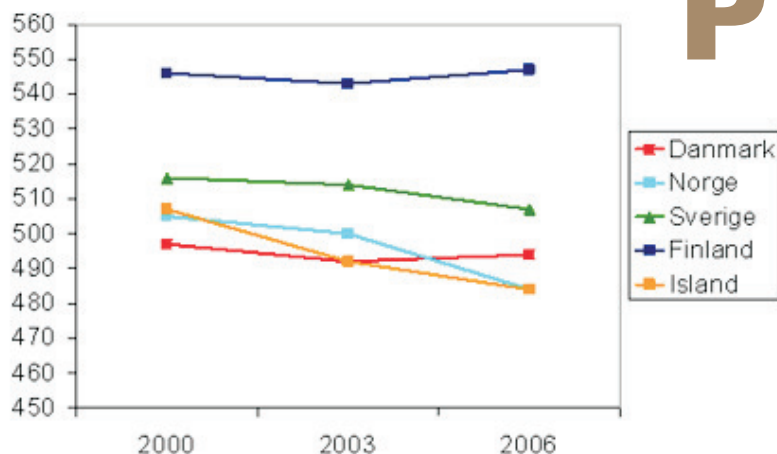
Faste tiltag:

- læsebånd uge 43 til 51
- fagligt læsekursus i 7.kl. aug.- sept. alle fag, " Læs på " .
- læseløft for to-sprogede gymnasieeguede elever 8.- 9. klasse.

Resultaterne i læsning

I læsning opnår Danmark, som det ses i figuren herunder, et resultat, der ikke afviger signifikant fra resultaterne i 2000 og 2003 og fra OECD-gennemsnittet. Andelen af elever uden funktionel læsekompetence er i Danmark 16 %, mens den i Finland er 5 %, Sverige 15 %, Norge 22 % og Island 20 %. Andelen af rigtig gode læsere er mindre i Danmark end i de øvrige nordiske lande og gennemsnittet for OECD-landene. Pigerne læser, som det også har været gældende i de tidligere PISA-runder, væsentligt bedre end drengene. Danmark er dog det land, hvor forskellen mellem piger og drenge er tredje mindst, og blandt de nordiske lande har Danmark den mindste kønsforskul.

PISA 2006

Evalueringer:

7.klasse :
- elevplaner

8.klasse:
- TL3 september
- nationale test
- læsekonference oktober
- karakterblad
- elevsamtaler

9.klasse:
- læseprøve (prøve)
- elevsamtaler
- karakterblad

For alle:
skole/hjemsamtaler

Om læseforståelsesstrategier

En læseforståelsesstrategi er en bevidst, målstyret handling, der kan udføres før, under eller efter læsningen af en tekst med henblik på forskellige elementer af læseforståelsen.

Hovedkategorier:

- **Hukommelsesstrategier:** bruges til at repetere dele af teksten for at huske den.
- **Organisationsstrategier:** bruges til at skabe overblik
- **Elaboreringsstrategier:** bruges til at bearbejde den nye viden, så den integreres med elevens baggrundsviden
- **Overvågningsstrategier:** bruges til at evaluere egen forståelse

I det efterfølgende er vist en række forslag til anvendelsen af sådanne strategier eller værktøjer, både før, under og efter læsning.

Før læsning af en tekst	
Genrekendskab, teksttypekendskab	Hvis genren er kendt af eleverne, så lad dem genopfriske genrekendetegnene før læsningen begynder. Kendte og forventelige strukturer hjælper på forståelsen.
Forfatterskab	Måske har en eller flere af eleverne læst andet af samme forfatter - lad dem fortælle.
Emnekendskab	Fælles samtale om det emne, som teksten behandler.
Periodekendskab	Fælles samtale om tid teksten er skrevet i - eller den tid handlingen foregår i.
Titlens betydning	Lad eleverne komme med forudsigelser ud fra tekstens titel, måske kapiteloverskrifter. Gennemføres som evt. hurtigskrivning.
Svære ord	Hvis teksten indeholder svære ord eller begreber, så gennemgå dem med klassen, før eleverne skal læse selv.
Ordkendskabskort	Svære, centrale ord eller begreber behandles grundigt på denne måde.
Stil deres nysgerrighed	Hvis det er meningen at eleverne skal løse opgaver til læst tekst, så lad dem se opgaverne før de går i gang med at læse selv. Læsning er altid nemmere, hvis man kender formålet.
VØL model	Velegnet til at tydeliggøre, hvad eleverne lærer ved at læse teksten.
Tip en tekst	Læreren laver på forhånd en tipskupon med sande og falske udsagn fra teksten. Eleverne gætter og retter til under læsningen - eller samlet gennemgang efter endt læsning.
Lærerens oplæsning	Ind imellem kan det give god forforståelse og sikre en god begyndelse for alle, hvis læreren læser den første bid af teksten højt.
Under læsningen af en tekst	
FARAOlæsning	Eleverne læser i grupper. Hvert medlem i gruppen har en opgave. Bruges normalt til faglig læsning, men kan sagtens bruges til skønlitteratur også. Se eksempler på : www.undervis.dk/teksttyper/farao.html
Rollelæsning	Sikrer at alle forstår hvert afsnit, før der læses videre. Mest relevant ved tekster, der er sprogligt svære. Der er 4 roller, en oplæser, en referent, en overskriftsmester og en sammenhængsmester. Oplæseren læser første afsnit. Referenten giver et referat - vigtigste indhold, overskriftsmesteren finder en dækkende overskrift, som alle skriver ned, sammenhængsmesteren forklarer sammenhængen med forudgående eller prøver at forudsige, hvad der følger. Rollerne roterer med uret og næste afsnit læses.
Meddigtning	Kan bruges på rigtig mange måder! Tvinger læseren til at forholde sig til det læste. Eleven må ikke lave om på noget af det læste, men må gerne finde på nyt.
Moddigtning	Eleven må gerne lave om på det læste... Hvad nu hvis ?
Skyg en person	Eleven noterer ned, hver gang der kommer en oplysning om en person i teksten.
Citatmosaik	Bruges til at lave personbeskrivelse på en alternativ måde. Personene tegnes på et stykke papir og rundt om personen placeres talebobler med citater fra personen. Citaterne skal sige noget om, hvordan personen er.
Logskrivning	Elevens egne tanker om det læste noteres ned undervejs.
Lav overskrifter til kapitler	God øvelse til at vise læseforståelse, hvis ikke kapitlerne har navne i forvejen. Kan også bruges til faglig læsning, hvor der i stedet laves overskrifter til hvert afsnit der læses.

Under læsningen af en tekst (fortsat)	
Synsvinkelskift	I tekster med jeg-fortæller er denne metode måske mest oplagt. Rigtig god til at vise forskelle på personers væremåde, og selvfølgelig til at sætte fokus på det litteraturanalytiske begreb: synsvinkel.
Børn og voksne	Lad eleverne lave teksten om. Hvis hovedpersonerne er børn, så lav dem til voksne, men behold samme tema og motiv! Rigtig god øvelse til netop at sætte fokus på det, der ikke ændrer sig: tema og motiv.
Stikoord/understregning /overstregning	Find stikord i teksten, der efterfølgende kan bruges til at huske indholdet.
Biodigt	Anderledes måde at lave personbeskrivelse på. Linje 1: fornavn, linje 2: tre tillægsord, linje 3: slægtsforhold, linje 4: elsker/holder af/kan lide, linje 5: føler, linje 6: trængter til, linje 7: frygter, linje 8: giver, linje 9: ønsker, linje 10: efternavn
Hvem er du ? (Kort)	Bruges til personskrivelser, fokus på indre karakteristik.
Dobbeltnotat	En kolonne, hvor eleverne skriver ned, hvad der sker på linjerne, en kolonne hvor de skriver ned, hver der sker mellem linjerne og en kolonne om, hvad de synes om det. Tvinger læseren til at nærlæse! Skal kun laves for kortere tekststykker.
Årsag / følge (kort)	Bruges til at gennemskue led i forklarende, faglitterære tekster.
Kompositionsdiagram	Bruges til at strukturere indholdet i beskrivende, faglitterære tekster, fx. taksonomier.
Mindmap	Bruges til at strukturere indholdet i beskrivende, faglitterære tekster, fx. taksonomier.
Spændingskurve	Fokus på komposition
Insæt manglende oplysninger i teksten	Øge opmærksomheden på alt det der står mellem linjerne.
Tidslinje	Bruges til at strukturere begivenheder i berettende tekster
Kolonnenotat	Bruges til at strukturere begivenheder i berettende tekster
Efter læsningen af en tekst	
Resumé	Kort gengivelse af tekst med egne ord - fri kronologi
Referat	Mere detaljeret gengivelse med tekstens ordbrug og fast kronologi
Opsummering	Meget kort sammenfatning af tekstens væsentligste indhold
Berettermodel	God til at gennemskue kompositionen af en dramatisk tekst (film, roman, novelle): Anslag, præsentation uddybning, point of no return, konfliktoptrapping, klimaks / konfliktløsning, udtoning.
Fortælleansigter	Analyseværktøj i de mindre klasser, fokus på tid og sted (det ene øje), hovedpersonen (det andet øje), problem (næsen), hændelser (munden)
Fortællingskort	Analyseværktøj til lidt større elever, personer. Tid, sted, problemet, målet, handlingen, udbyttet
Eventyrbro	Kompositionsværktøj til de mindre klasser - velegnet til eventyr
Aktantmodel	Strukturalistisk naratologisk tilgang til fx. Eventyr, eller fortællingens opbygning: giver - objekt - modtager hjælper - subjekt - modstander.
Kontraktmodel	Komposition i fortællinger fx. Eventyr, kontrakt, kontraktbud, uderummet, bodsvandring med skadesgenoprettelse, prøvebeståelse, selvovertagelse, genetablering af kontrakt.
Procesnotat	Til tekststykker i matematik
Venn diagram	Bruges til sammenligninger i fx. Diskuterende, faglitterære tekster
Tekstproblemløsning	Bruges til at gennemskue struktur i diskuterende, faglitterære tekster, men kan også bruges i berettende tekster som et problematiserende værktøj.
5 spørgsmål	Læs teksten, find 5 spørgsmål som du synes det er vigtigt at få svar på, sådan at du har forstået teksten fuldt ud, formuler de fem ting som spørgsmål, diskuter de foreslåede spørgsmål med en eller flere kammerater - svar på spørgsmålene.
Klatretræ illustrativ litterær model	De yderste blade (de mest enkle elementer): Tid, sted, personer, miljø - på linjerne Træets grene: motiv, personskildringer, indre monologer - på og mellem linjerne Træets stamme: tema, genrekendskab, synsvinkel, komposition - bag om linjerne, læser tolkende Træets rod: tema, budskab, litterære principper og traditioner - tolkende, reflekterende, perspektiverende
Find et vigtigt sted	Tvinger læseren til at indtage en aktiv læseindstilling
Dramatisering	Velegnet til at gå i dybden med ethvert tekststykke
Tableau	Velegnet til at gå i dybden med ethvert tekststykke
Lav tegneserie	Værktøj til at gennemskue kompositionen i en tekst
Omskriv til en anden genre	Velegnet til sproglig stilistisk opmærksomhed - og genrekendskab
Den varme stol	Værktøj til at komme i dybden med personkarakteristik. En elev er en person fra teksten, klassen stiller spørgsmål
Paneldiskussion	Som ovenfor - kan fx også bruges til at lade eleverne være personer fra flere tekster - eller forskellige perioder

LÆSEHANDLINGSPLAN DEL 3